
Føroya Handverksmeistarafelag

Ársfrágreiðing 2009

Ein lýsing av samfelagsgongdini, gongdini innan byggivinnuna og virkseminum hjá felagnum

VINNUHÚSIÐ
HOUSE OF INDUSTRY

Innihaldsyvirlit

Inngangur.....	1
Um FHMF	1
Mið og mál felagsins:	1
Nevndin í FHMF	2
Fyrimunir við limaskapi í meistarafelagnum.....	2
Limaskapur og fyrimunir	2
Sáttmálar, starvsfólkamál og setan av fólki	2
Myndugleikar, lógir og reglur	3
Bransjumál - byggivinnan.....	3
Ymiskt annað.....	3
Samfelagsgongdin og byggivinnan.....	5
Lønargjaldingar og handverksvinnan.....	5
Arbeiðsloysið og manglandi arbeiðsmegin.....	6
Prístalið og reallønin.....	8
Gongdin í byggivinnuni.....	8
Lærlingatilgongd innan handverk	11
Mál seinasta árið.....	13
Lønarsáttmálin.....	13
Spurningurin um útlenska arbeiðsmegi	13
Skúladepilin í Marknagili.....	14
Endurskoðanin av yrkisútbúgvingunum	14
Luttøka á AMU-skeiðum aftur møgulig	15
Lærlingar rætt til ferðaendurgjald í skúlatíðarskeiðnum	15
Áheitan um broyting í útbjóðingartreytum	16
Dagliga virkseimið felagsins	16
Eftirútbúgvingargrunnurin "Vitan"	17

Inngangur

Henda ársfrágreiðing verður lögð fram á aðalfundinum hjá Føroya Handverksmeistarafelag (FHMF) 20. mai 2010.

Endamálið við frágreiðingini er at kunna limir um gongdina innan handverksvinnuna og um týðandi mál, sum Føroya Handverksmeistarafelag hevur arbeitt við farna árið.

Um FHMF

Føroya Handverksmeistarafelag er stovnað í 1957, sum eitt landsfelag fyri handverksmeistarar. Felagið er meginfelag fyri seks lokalfeløg, sum eru:

Havnar Handverksmeistarafelag

Tvøroyrar Meistarafelag

Meistarafelagið í Klaksvík

Eysturoyar Handverksmeistarafelag

Vága Handverksmeistarafelag

Vágs Handverksmeistarafelag.

Í 1996 gjørdist felagið limur í Føroya Arbeidsgevarafelag, og fyrisingin flutti í Vinnuhúsið.

Mið og mál felagsins:

- At sambinda øll handverksmeistarafeløg í Føroyum í felagsskap, at lívga og verja lívsmálini og siðvenjuna hjá stættini, og at fremja handverkið og handverksídnað sum heild.
- At virka fyri vælskipaðum næmingaviðurskiftum, sum grundarlag undir lítargóðari útbúgving
- At taka sær av lønar- og arbeiðsviðurskiftum limafelaganna, at fáa í lag sáttmálar við onnur virkisfeløg, og at taka upp samráðingar við yvirvald og stovnar.
- Við upplýsandi og upplærandi kjakfundum, fyrilestrum og skeiðum at búgva út limir felaganna, sum best og stimbra felagsskapin og samanhaldið, at skapa trygg prísviðurskifti til stuðuls fyri krøv limafelaganna og til frama fyri samanhaldið.
- At koma, sum best undan trætumálum millum handverksmeistarar og handverkarar, og at royna at fáa trætumál avgjørd í sátt og semju og sleppa undan arbeiðssteðgi. Um trætumál tekur seg upp, fremur felagið áhugamál handverksmeistaranna so langt sum rímiligt er, og so langt vald tess røkkur.

Handverksvinnan í Føroyum er sett saman av nógvum ymiskum fakum ella vinnugreinum. Sáttmálin millum Føroya Handverksmeistarafelag og Føroya Handverkarafelag / Landsfelag Handverkaranna fevnir um allar greinar innan handverki.

Nevndin í FHMF

Eftir aðalfundin í 2009 skipaði nevndin seg við Magnus Magnussen sum formanni og Jón Eliassen sum næstformanni. Hini í nevndini vóru Anskar Hansen, Jón Danielsen og Eydna S. Mikkelsen. Eydna hevur tó seinni tikið seg úr nevndini og í hennara stað hevur varalimurin Thorfinn Nielsen tikið sætið.

Undan aðalfundinum sat Gudmund Jacobsen eisini í nevndini, men han varð ikki valdur aftur. Eingin varð heldur valdur í hansara stað. Nevndin fekk í staðin heimild frá aðalfundinum til at lata síðsta nevdarsessin standa tóman fyribils. Um so er, at lív kemur í meistarafeløgini í Suðuroynni er hesin sessur tí fyribils tøkur til teirra.

Fyrimunir við limaskapi í meistarafelagnum

Flest øll feløg í Føroyum innan handverksvinnuna eru limir í Føroya Handverksmeistarafelag, tí hetta gevur tryggar karmar og greiðar fyrimunir fyri virkir.

Føroya Handverksmeistarafelag er eitt felag í Føroya Arbeidsgevarafelag (FAG) og tí partur av Vinnuhúsinum. Limaskapur gevur tí atgongd til allar tænastr og ráðgeving, sum Vinnuhúsið veitir.

Limaskapur og fyrimunir

Ein partur av limaskapinum er hjálp við truplum málum. Limir kunnu venda sær til Vinnuhúsið við øllum slíkum. Umsitingin í Vinnuhúsinum kann móguliga ikki svara øllum spurningum, men tey hava fingurin á pulsinum, hvat vinnuni viðvíkur og kunnu hjálpa við at finna loysnir.

Ein kann siga, at limaskapurin er sum at hava eina trygging: Í tí dagliga er kanska ikki ofta tørvur á tí, men tá tað leikar á, er gott at hesi viðurskipti eru í lagi.

Limaskapurin er eisini prógv um, at talan er um eina fyritøku, sum ynskir at virka undir skipaðum karmum. Almennir myndugleikar vilja ofta taka atlit til hetta, tá mál vera viðgjørd. Eisini tí teir vita, at henda fyritøkan ikki stendur einsamøll, men hevur eitt sterkt felag aftanfyri seg.

Sáttmálar, starvsfólkamál og setan av fólkum

Arbeidsgevarafelagið og Handverksmeistarafelagið gera sáttmálar við fakfeløgini vegna limirnar.

Umsitingin í Vinnuhúsinum veitir hjálp viðvirkjandi øllum sáttmálaspurningum og spurningum, sum viðvirkja starvsfólka- og setanarviðurskiftum. Limir fáa alla neyðuga ráðgeving í slíkum málum, og um neyðugt fara vit í rættin við prinsipiellum málum, sum limir reisa.

Limir fáa serliga atgongd til alla kunning á heimasíðuni hjá Vinnuhúsinum, harundir:

- Vegleiðingar um setanarviðurskiftir
- Sáttmálar við viðmerkingum og frágreiðingum
- Lidnar setanaravtalur ið kunnu takast niður og útfyllast – fyri ymiskar starvsbólkar

Hetta krevur loyniorð, sum bert limir fáa.

Myndugleikar, lógir og reglur

Virkir fáa hjálp og ráðgeving við trupulleikum við myndugleikum – t.d. um tey halda, at tey ikki eru rætt viðfarin í mun til onnur.

Um einstakir limir reisa mál, sum hava prinsipiellan týdning fyri vinnuna ella ávísar vinnubólkar og t.d. ynskja lógir og reglur broyttar, verða slík mál eisini viðgjørd.

Bransjumál - byggivinnan

Í sambandi við byggimál veitir Vinnuhúsið eina serliga tænastru til limir í Handverksmeistarafelagnum. Um komið verður eftir, at ikki verður farið rætt fram, tá byggiharrar – almennir ella privatir – bjóða uppgávur út, kann í samráð við limirnar verða kravt, at útbjóðingartreytirnar verða broyttar ella at útbjóðingin steðgar.

Handverksmeistarafelagið hevur ásett serligar reglur viðvirkjandi útbjóðingum og byggiuppgávum, og limirnir fáa ráðgeving í øllum trætum í sambandi við slík byggimál. Meistarafelagið hevur eisini avtalu við lögfrøðingar hjá danska Håndværksrådet, sum kunnu veita limum ókeyppis ráð í truplum málum.

Á heimasíðuni eru serligir vegleiðingar fyri byggivirkir, sum eru limir t.d. indeks til regulering av byggisáttmálum, greining av kostnaði av einum arbeiðstíma, vegleiðandi reglur fyri rokningssarbeiði o.a.

Um limir reisa mál, sum hava prinsipiellan týdning fyri handverksvinnuna, verða tey viðgjørd í nevndini í felagnum, og málið verður tikið upp við røttu myndugleikarnar.

Ymiskt annað

Tá Vinnuhúsið skipar fyri tiltøkum ella skeiðum, t.d. Vinnudegnum, fáa limir fyrirun. Nøkur tiltøk ella skeið eru einans fyri limir, og í øðrum førum fáa limir avsláttur í prísinum.

Limir hava eisini atgongd til tiltøk hjá Dansk Industri, sum um teir vóru limir har. Eisini hava vit samstarv við líknandi feløg í grannalondunum, og hetta kann vera hent um virkir arbeiða uttanlands ella ynskja útlendsk sambond.

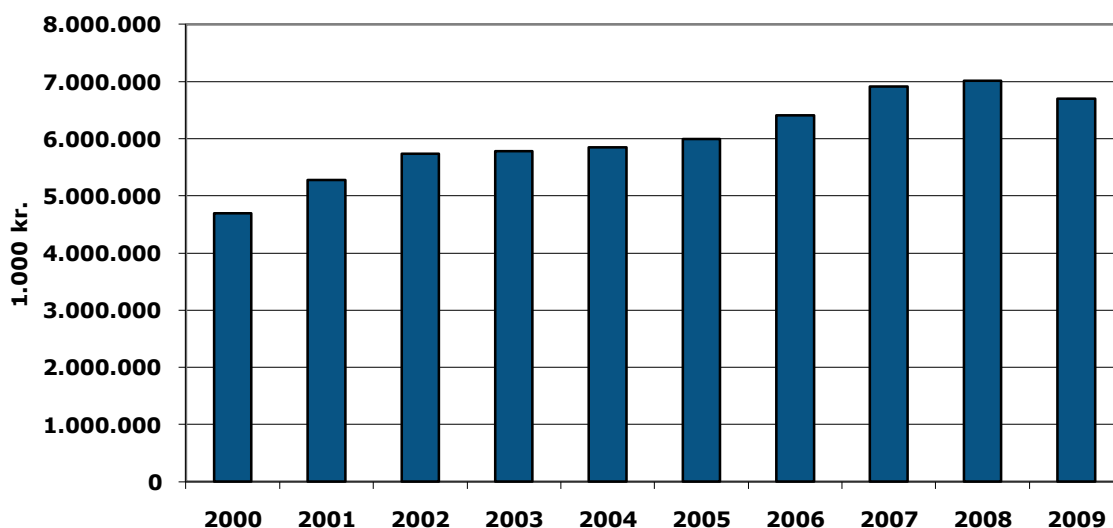
Samfelagsgongdin og byggivinnan

Lønargjaldingar og handverksvinnan

Samlaðu lønargjaldingarnar í 2009 minkaðu við 4,5% í mun til í 2008.

Í 2008 var annars ein vøkstur í lønargjaldingunum á 1,5%, og í 2007 og 2006 var vøksturin ávikavist 8% og 7%. Vit kunnu tí siga, at føroyska samfelagið, aftaná eitt tíðarskeið við stórum økingum í lønargjaldingunum, nú er í fer við eina heldur harliga lending.

Samlaðar lønargjaldingar 2000-2009

- Mynd 1: Samlaðar lønargjaldingar 2000-2009. Kelda: www.hagstova.fo

Mynd 2 vísir gongdina í lønargjaldingum innan byggivinnuna frá 2003 til 2009. Myndin vísir, at útgoldnu lønirnar eru lækkaðar úr 956 mió.kr. í 2008 til 818 mió.kr. í 2009.

Hetta er ein rættuliga ógvuslig lækking, ið svarar til 14,5%, og samanborið við lækkingina í samlaðu lønargjaldingunum á 4,5%, var afturgongdin í handverksvinnuni sostatt nógv størri. Úrslitið av hesum er, at handverksparturin av samlaðu lønargjaldingunum er minkaður nakað og svaraði í 2009 til 12,2% í mun til 13,3% í 2008.

Lønargjaldingar í byggivinnuni 2003-2009

Vinnugrein	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Skipasmiðjur, smiðjur	130,9	122,7	124,9	139,2	161,4	162,0	131,8
Ídnaður annars	223,9	217,7	223,8	234,1	249,0	252,3	236,6
Bygging	344,3	397,1	392,6	455,3	511,4	542,0	449,3
Tilsamans	699,1	737,5	741,3	828,7	921,8	956,3	817,7
% av samlaðum lønargjaldingum	12,1%	12,6%	12,4%	12,9%	13,3%	13,6%	12,2%
% vøkstur í lønargj, handverksvinnan	1,2%	5,5%	0,5%	11,8%	11,2%	3,7%	-14,5%

- Mynd 2: Lønargjaldingar í byggivinnuni 2003-2009. Kelda: www.hagstova.fo

Um hugt verður eftir løntakarum heldur enn lønargjaldingum, er byggivinnan sambært upplýsingum frá Hagstovuni, minkað við 20% seinastu tvey árin.

Hetta er størsta minking síðan 1989. Byggivinnan var uppá tað størsta í 1988/89, tá fleiri enn 4.000 løntakarar vóru. Frá 1989 til 1994 minkaði byggivinnan við meira enn eini helvt, men síðan tá hevur tað verið ein javnur vøkstur. Frá 2008 hevur tað verið minking aftur og seinastu tvey árin eru løntakararnir í byggivinnuni vorðnir 20% færri.

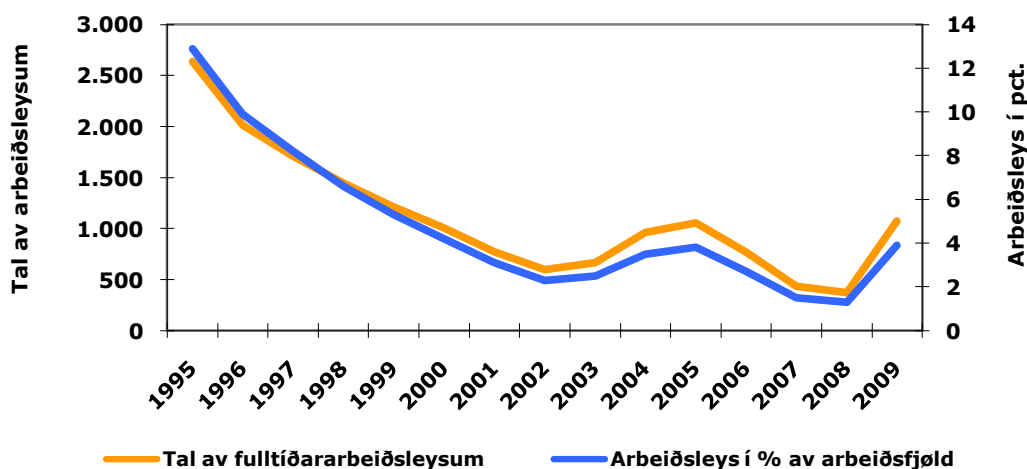
Arbeiðsloysið og manglandi arbeiðsmegin

Arbeiðsloysið í Føroyum var í fleiri ár sera lágt. Í 2002 og stóran part av 2003 kom arbeiðsloysið niður ímóti 2%. Arbeiðsloysið hækkaði nakað aftur í 2004 og 2005, men í 2007 var arbeiðsloysið bert 1,5% og við ársenda í 2008 var arbeiðsloysið komi heilt niður á 1,3%. Samanborið við onnur lond, og í søguligum høpi, var hetta eitt óvanliga lágt arbeiðsloysi.

Hyggja vit eitt sindur aftur um okkum, kunnu vit minnst, at tað í fleiri ár vóru støðugir fløskuhálsar á arbeiðsmarknaðinum, og at nógvir virkir høvdu trupult við at fáa fólk. Handverksvinnan var eisini hart rakt av hesum, tí nógvir starvsfólk innan byggivinnuna, bæði timburmenn og elektrikarar, leitaðu sær til onnur norðurlond, har stórir tørvur eisini var á arbeiðsmegi.

Í hesum sambandi vísti Føroya Handverksmeistarafelag í fleiri ársfrágreiðingum á, at neyðugt var at lata okkara arbeiðsmarknað upp, so byggivinnan fekk atgongd til arbeiðsmegi úr øðrum londum. Eisini onnur vístu á hesi viðurskifti, og á sumri í 2008 førði hetta til, at Løgtingið og Fólkingið framdu nakrar lógarbroytingar, ið gjørdur tað lættari at fáa útlendska arbeiðsmegi úr ES-londum til Føroya at arbeiða.

Arbeiðsleys 1995-2009, í tali og pct.

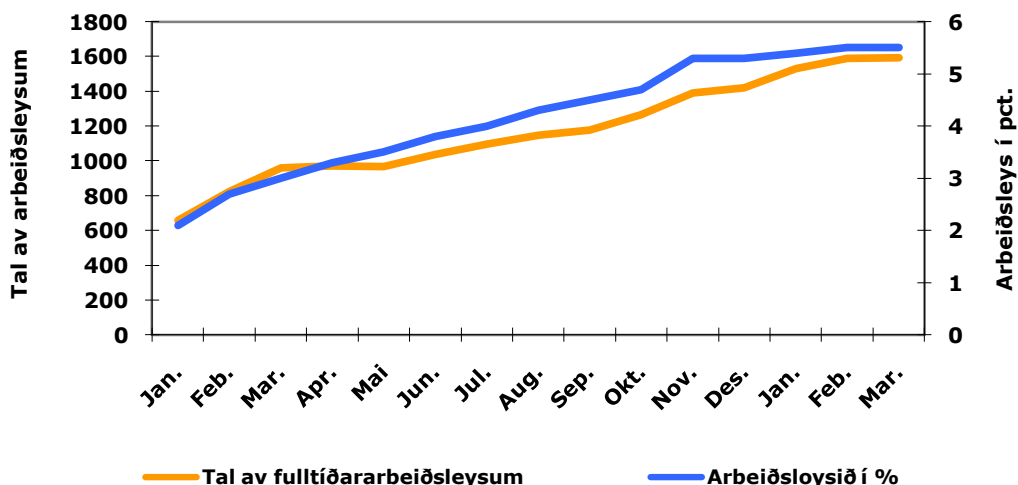

- Mynd 3a: Tal av arbeiðsleysum og í pct. av arbeiðsfjöld. Kelda: www.hagstova.fo

Stutt aftaná tað, fór tó stór fíggjar- og búskaparkreppa at herja um tað mesta av heiminum, sum m.a. hevur havt minkandi virkseimi og økt arbeiðsloysi við sær. Vit kunnu tí staðfesta, at manglandi arbeiðsmegi er ikki størsti trupulleikin, ið handverkswinnan hevur at dragast við í dag.

Hetta sæst m.a aftur í, at miðal arbeiðsloysið í 2009 var hækkað til 3,9% - men hetta miðaltalið sigur ikki alt! Fyri at fáa eina greiðari mynd av gongdini, kunnu vit hyggja eftir gongdini frá ársbyrjan í 2009 til mars í ár, sum er síðsti mánaðurin, ið er uppgjørdur.

Arbeiðsloysið Jan '09 - Mars '10

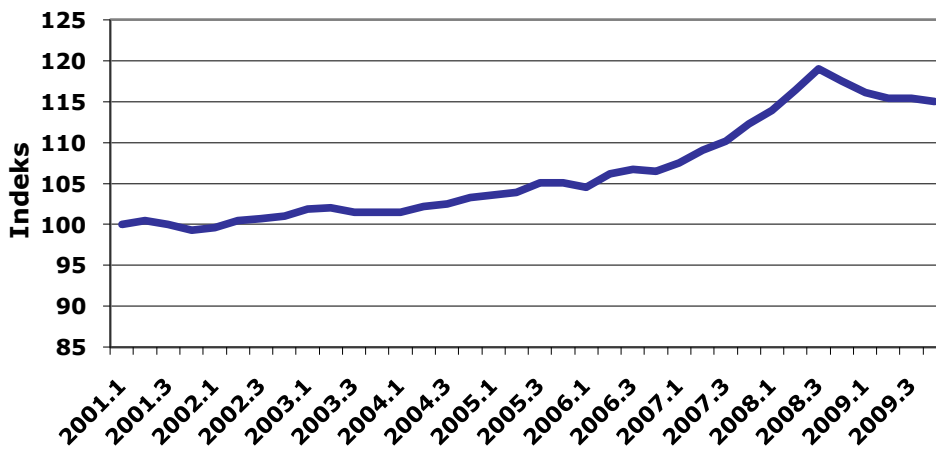
- Mynd 4b: Tal av arbeiðsleysum og í pct. av arbeiðsfjöld. Kelda: www.hagstova.fo

Mynd 3b vísir, at talið av fulltíðararbeiðsleysum í veruleikanum er økt hálva triðju ferð hetta síðsta góða ári – frá 656 í januar í fjør til 1594 í mars í ár. Í prosentum er árstíðarjavnaða arbeiðsloysi økt úr 2,1 til 5,5 í hesum tíðarskeiði.

Prístalið og reallønin

Mynd 4 vísir gongdina í brúkaraprístalinum frá 1. ársfjórðingi í 2001, tá tað var sett til 100, til 4. ársfjórðing í 2009.

Brúkaraprístalið 2001-2009

- Mynd 5: Prístalið. Kelda: www.hagstova.fo

Frá 2001 til 2006 var prístalið rættuliga støðugt og árligi prísvøksturin hesi árin lá í miðal um 1%. Frá 4. ársfjórðingi í 2006 til 4. ársfjórðing í 2007 kom tó rættulig ferð á prísvøksturin og prístalið hækkaði í hesum tíðarskeiði við umleið 6%-stigum. Henda gongdin helt fram nakað inn í 2008, og frá 4. ársfjórðingi í 2007 til 3. ársfjórðing í 2008 hækkaði prístalið við 6,7%-stigum. Síðani tá er samlaða prístalið tó lækkað aftur og var í 4. Ársfjórðing í 2009 komið niður á 115.

Um hugt verður nærri eftir prísgongdini fyri einkultar vørur og tænastr, og hvørja vekt hesar hava í prístalinum, sæst, at lækkingin í 2009 serliga stavar frá bíligari brennievni, lægri rentum og ymiskum matvørum, sum kosta minni. Hinvegin eru tað eisini vørubólkar, sum eru hækkaðir í prísi. Besta dømi um hetta eru helst tryggingar.

Gongdin í byggivinnuni

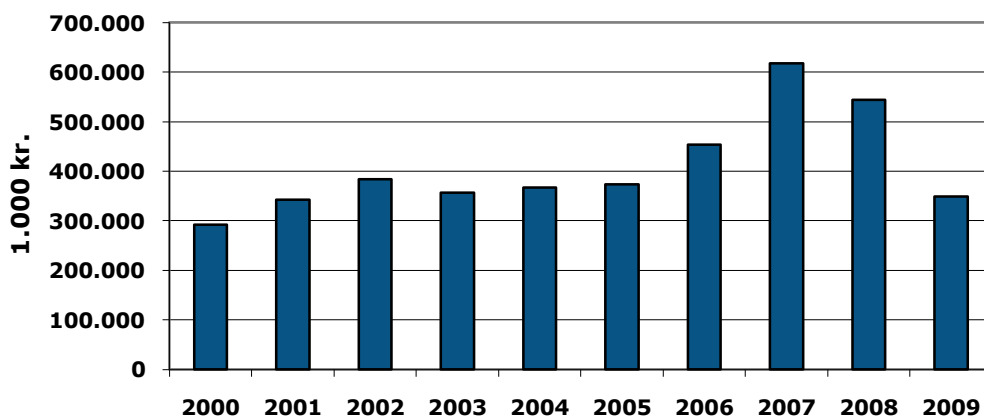
Fyri at lýsa gongdina innan ymiskar partar av byggivinnuni og um landi seinastu árin, hava vit hugt at nøkrum hagtolum.

Mynd 5 vísir innflutningin av tilfari og lutum til byggivinnuna frá 2000 til 2009. Tey fyrstu árin var innflutningurin rættuliga støðugur og lá millum 300 og 400 mió. Í 2006 hækkaði innflutningurin tó við næstan 22% og í 2007 hækkaði hann við heili 36%, soleiðis at innflutningurin til byggivinnuna í 2007 var heilar 618 mió.

At ein partur av hesum vøkstri óiva stavaði frá øktum byggivirksemi, kundu vit grunda á vøksturin í lønargjaldingum, sum okkara vinna hevði í sama tíðarskeiði. Hinvegin er einki at ivast í, at stóri vøksturin eisini skyldaðist eina príshækking á teimum vørum, ið vórðu innfluttar til nýtslu í byggivinnuni.

Síðani 2007 er gongdin tó vend munandi. Í 2008 lækkaði virðið á innflutninginum við góðum 11%, og í 2009 við heili 36%, soleiðis at innflutningurin kom niður á knappar 350 mió.kr. Í áljóðandi virði svarar hetta til støðið í 2001, men um vit taka hædd fyri prísgongdini, so er støðið í 2009 tó væl niðanfyrri tað í 2001.

Innflutningur av tilfari til byggivirksemi

- Mynd 6: Innflutningur til byggivinnu í tkr. Kelda: www.hagstova.fo

Tað finst eingin fullfíggað sethúsa- ella bygningsskráseting, og besta ábendingin um, hvussu nógv sethús eru bygd í einum ávísam ári, fæst tí við at hyggja eftir skrásetingum hjá SEV, viðvíkjandi gjøldum fyri (ný)íbindingar í elkervið. Henda skráseting er bólkað í sethús og "annað", sum fevnir um vinnu- og almennar bygningar, íbúðir, neyst, úthús o.a., umframt víðkanir viðvíkjandi verandi innleggingum.

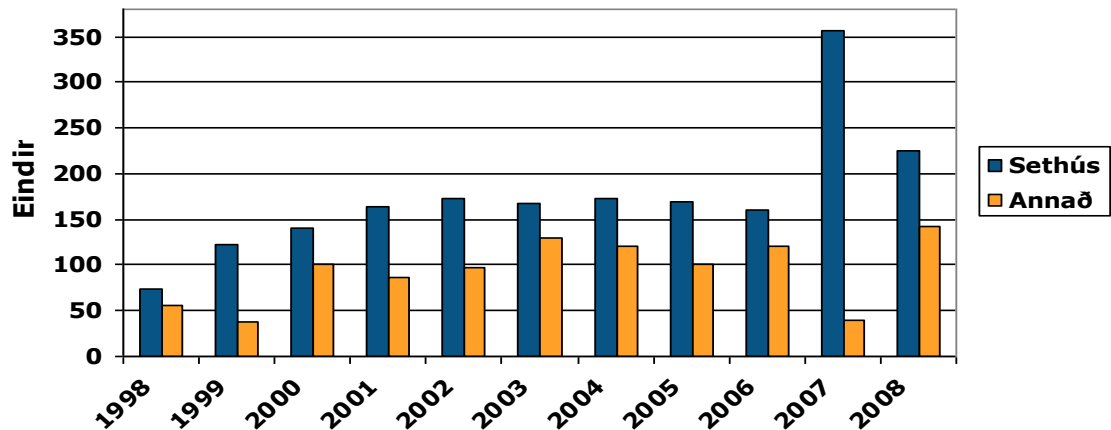
Mynd 6 vísir, at frá 2001 til 2006 lá talið av nýbygdum sethúsum rættuliga støðugt á 160-170 eindum. 2007 sær tó út til at hava verið eitt heilt serligt ár, hvat nýbygdum sethúsum viðvíkur, tí talið hetta árið er meir enn tvífalt so stórt sum árin frammanundan. Hetta ári vóru fleiri sethús bygd kring alt landið, men stóri munurin sást serliga aftur í Streymoynni og man stóra útstykkingin í Hoyvíkshaganum helst vera frágreiðing til stóran part av hesari øking.

Í 2008 kom talið av nýbygdum sethúsum niður aftur á 225, sum er ein munandi afturgongd í mun til tey 357 húsini, ið vórðu bygd í 2007. Hetta eru tó

framvegis væl fleiri enn tey gott háltannaðhundrað sethúsini, ið árliga vóru bygd í tíðarskeiðnum 2001 til 2006. Í so máta var støðið í 2008 tí framvegis høgt.

Roknast kann við at bygdu eindirnar hava verið færri í 2009, men tíverri eru ongar upplýsingar tøkar um hetta enn.

Nýbygging 1998-2008

- Mynd 7: Nýbygging skift á sethús og annað. Kelda www.hagstova.fo

Mynd 7 vísir byggingina sundurgreinaða í økir og her sæst, at størsti parturin av allari bygging fer fram í Streymoyarøkinum, herundir Tórshavn. Tó so, í 2008 er byggingin í Eysturoynni næstan líkað nógv sum í Streymoyinni.

	2005	2005	2006	2006	2007	2007	2008	2008
	Sethús	Annað	Sethús	Annað	Sethús	Annað	Sethús	Annað
Norðoyggj.	21	13	23	26	30	7	40	10
Eysturoy	39	11	43	27	84	11	69	48
Streymoy	90	63	73	49	195	15	74	51
Vágar	8	3	16	9	23	4	26	12
Sandoy	4	2	1	1	6	0	7	3
Suðuroy	7	9	5	8	19	3	9	19
Føroyar	169	101	161	120	357	40	225	143

- Mynd 8: Bygging greina í økir. Kelda: www.hagstova.fo

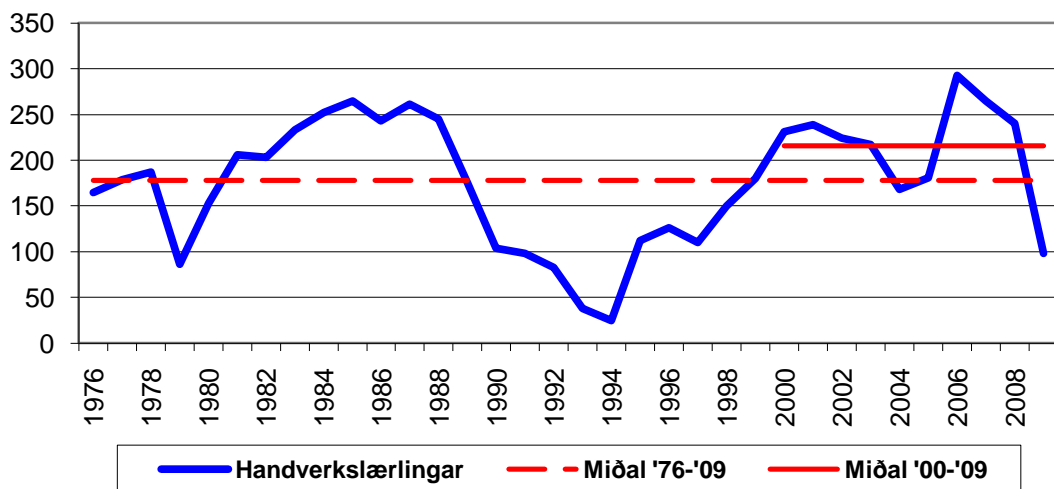
Bæði landsstýrið og kommunurnar hava seinnu árin hildið ein lutfallsliga javnan íløgukarm. Hesa gondina hevur Føroya Handverksmeistarafelag verið fegið um, tí at bygging og viðlíkahaldsarbeiði hjá tí almenna verður hildið á einum jøvnum støði, er av stórum týdningi fyri byggivinnuna. Samstundis er hetta ein trygging móti alt ov stórum sveiggjum í samfelagnum, og vil tí gera búskapargongdina tryggari. Tá privata virksemd so eisini tók dik á seg, máttu vit tó ásanna, at

samlaða virksemið í landinum, at enda hevði hug at gerast í meira lagi, í mun til ta arbeiðsstyrki, sum byggivinnan hevði møguleika at fáa hendur á. Úrslitið varð, sum tað eisini er víst á aðrastaðni, fløskuhálsar og lønarglíðing. Hetta gagnaði hvørki byggivinnuni ella samfelagnum annars og tí var ynskiligt við størri javnvág í samlaða virkseminum hjá tí almenna og tí privata.

Umstøðurnar broyttust tó skjótt, tá heimsumfatandi fíggar- og búskapar-kreppan fór at gera um seg. Hetta hevur m.a. sæst aftur í at privata byggingin er nógv minkað, og í dag eru fløskuhálsar og lønarglíðing ikki tað, ið liggur einum fremst í huga. Tí er tað nú aftur av størsta týðningi, at bygging og viðlíkahaldsarbeiði hjá landi og kommunum er við til at halda virkseminum á einum rímuligum støði. Tíverri hevur tað tó higartil ikki víst seg, at hesir aktørarnir, ið eiga at virka stabiliserandi, hava megna at lyft hesa uppgávu í nóg stóran mun.

Lærlingatilgongd innan handverk

Mynd 8 vísir lærlingatilgongdina innan handverk frá 1976 til 2009. Her sæst, at 2006 og 2007 vóru tvey ár við lutfallsliga stórar lærlingatilgongd, tá ávikavist 293 og 265 handverkslærlingar skrivaðu undir lærusáttmála.

Mynd 9: Lærlingatilgongd – handverksvinnan. Kelda: www.yrkisdepilin.fo

Í 2008 lækkaði talið av handverkslærlingum niður á 240, sum tó framvegis var høgt samanborið við nógv onnur ár. Aftaná kreppuna í 1990-unum var besta árið í so máta nevniliga 2001, tá 239 handverkslærlingar fóru undir útbúgving. Eftir hetta lækkaði tilgongdin í nøkur ár og var í 2004 komin niður undir miðaltalið fyri tíðarskeiðið 1976-2009, sum er 177.

Tølini fyri 2009 síggja hinvegin ikki pen út, tí bara 98 handverkslærlingar undirskrivaðu lærusáttmála. Um hetta talið fellur longur niður í 2010, hava vit eina støðu, sum fer at líkjast gongdini fyrst í 90-unum, tá lærlingatilgongdin var søguliga lág.

Spyrjast kann, hvussu viðkomandi tað í hesum sambandi er, at samanbera við eitt miðaltal, ið strekkir seg yvir eitt tíðarskeið uppá meir enn 30 ár. Nógv er broytt í hesum tíðarskeiði og ymisk viðurskifti hava havt ógvusliga ávirkan á "miðalgongdina". Nevnast kann t.d., at ávísur vøkstur hevur verið í fólkatalinum, sum alt annað líka skuldi merkt hægri lærlingatal. Eisini hevði kreppan í 90-unum ógvusliga ávirkan á miðaltalið, sum undir vanligum umstøðum átti at veri hægri. Eitt meira hóskaði grundarlag fyri samanberingum er miðaltalið fyri 10-ára tíðarskeiðið frá og við 2000 til og við 2009, sum er 215. Mynd 8 vísir, at gongdin hesi seinnu árin hevur ligið omanfyri hetta, men at 2009 liggur langt niðanfyri.

Um hugt verður eftir gongdini higartil í 2010, má eisini ásannast, at lærlingatilgongdin í ár helst verður líkað sløk sum í fjør. Hinvegin er líkt til, at talið av umsóknnum um upptøku á tekniska skúla innan SIT er rættuliga høgt, nú móguleikarnir at fáa lærusáttmála ikki eru so góðir. Tað vísir seg nevnliga, at búskapargongdin og útlitini fyri framtíðina hava stóra ávirkan á lærlingatilgongdina. Í lýtuni eru útlitini ikki tey bjartastu og tí er tað ikki óvæntað, at lærlingatilgongdin í lýtuni er lítil.

Mál seinasta árið

Niðanfyri er ein stutt lýsing av nøkrum málum, sum felagið hevur viðgjørt ella sum onkursvegna hava verið viðkomandi fyri felagið síðani síðsta aðalfund.

Lønarsáttmálin

Á heysti 2007 varð semja gjørd millum Føroya Handverksmeistarafelag og Landsfelag Handverkaranna/Føroya Handverkarafelag um ein 3 ára sáttmála, galdandi frá 1. oktober 2007 til 1. oktober 2010. Sáttmálin var á sama støði sum hinir, sum vórðu gjørdir á privata arbeiðsmarknaðinum tað árið.

Sambært sáttmálanum hækkaði tímalønin 1. oktober 2007 við kr. 2,25, aftur 1. okt. 2008 við 2,35 kr., og tann 1. okt. 2009 hækkaði tímalønin við 2,45 kr. Síðani tá hevur sáttmálaásetta lønin, sum er at skilja sum minstaløn, verið kr. 120,74 um tíman. Samstundis er eftirlønin hækkað 1. oktober á hvørjum ári, við einum prosent.

Sum nakað nýtt fingur handverkarar starvsaldursviðbót inn í sáttmálan. Eftir 3 ára starvstíð verður 1,6 % av grundlønini latið sum viðbót. Eisini varð avtalað, at handverkarar fáa vaktargjald fyri tilkallivakt.

Av øðrum broytingum kunnu nevntast regulering av nøkrum ískoytum, og at partarnir gjørdust samdir um útgreinaðar reglur um koyring og burturarbeiði hjá handverkarum.

Verandi sáttmáli gongur sum nevnt út 1. oktober í ár og tí stendur eitt nýtt samráðingarumfar skjótt fyri framman.

Spurningurin um útlenska arbeiðsmegi

Saman við øðrum vísti Føroya Handverksmeistarafelag í fleiri ár á stóru trupulleikarnar, ið vóru at fáa útlenska arbeiðsmegi at starvast í Føroyum. Tað vóru lógarforðingar, ið gjørdu tað sera torført at fáa útlenska arbeiðsmegi henda vegin. Á sumri í 2008 samtyktu Løgtingið og Fólkingið tó nakrar lógarbroytingar, ið gjørdu tað lættari at fáa arbeiðsmegi úr ES-londum til Føroya. Eftir hetta broyttust tíðirnar tó so mikið skjótt til tað verra, at manglandi arbeiðsmegi ikki longur er ein trupulleiki. Tá arbeiðsloysið í fjør fór upp um 3,5% vóru tær nýggju, meira lagaligu reglurnar, eisini settar úr aftur gildi.

Skúladepilin í Marknagili

Søgan um skúlabýggingina í Marknagili er sera drúgv og skal sum so ikki verða umrødd her. Fyrirreikingarnar ganga nú sína ætlaðu gongd og í desember 2009 valdi ein dómsnevnd samtakið Team Fuglark til høvuðsráðgeva at tekna skúladepilin. Sambært verklagslógini fyri skúlabýggingina eru 391 mió.kr. settar av til byggingina, og gongst eftir ætlan, verður skúlin tikin í nýtslu í 2014.

Tað eru Tekniski Skúli, Studentaskúlin og Handilsskúlin, ið skulu húsast í deplinum, tá hann einaferð verður liðugur. Umboð fyri hesar skúlar mannaðu saman við umboðum fyri Landsverk eina bygginevnd, sum m.a. gjørði byggiskrána, ið varð latin teimum, sum bjóðaðu uppá projekteringina. Umvegis stýrið fyri Tekniska Skúla í Tórshavn, hevur Magnus Magnussen, umboða Meistarafelagið í hesari bygginevnd.

Endurskoðanin av yrkisútbúgvingunum

Í ólavsøkurøðu løgmans í 2008 varð boðað frá, at farið er undir at endurskoða yrkisútbúgvingarnar. Orsøkirnar til, at farið er undir hetta endurskoðanararbeiðið eru mangar. Samfelagið broytist alla tíðina, og hava londini kring okkum støðugt broytt og dagført sínar útbúgvingar seinastu mongu árin. Nevnast kann eisini, at flestu lond í Evropa, eisini Norðurlondini, eru við í millumlanda avtalum, har m.a. millumlanda viðurkenning av útbúgvingunum og menning av samstarvinum landanna millum eru nøkur av teimum málum, sum londini raðfesta frammarlaga.

Verandi yrkisútbúgvingarskipan varð sett í verk við løgtingslóg nr. 94 frá 29. des. 1998. Víttfevndar útbúgvingarligar og skipanarligar broytingar eru gjørdar í okkara grannalondum síðani tá, ikki minst tá ið talan er um viðurskifti á útbúgvingarøkinum, sum t.d. altjóðagerð, samvinna, flytføri, nýskapen og førleikamenning.

Yvirskipaðu málini, ið ætlanin er at røkka við einari dagførdari skipan, eru m.a.:

- at tryggja, at yrkisútbúgvingarnar í Føroyum eru á hædd við og viðurkendar sum verandi á sama stigi sum samsvarandi útbúgvingar í okkara grannalondum,
- at fáa í lag avtalur um millumlanda viðurkenning av føroysku yrkisútbúgvingunum, lærubrøvum og skúlaprógvum umframt at menna millumlanda samstarvið á yrkisútbúgvingarøkinum,
- at tryggja avlærdum at kunna halda fram í víðari útbúgvingum í hinum Norðurlondunum og úti í heimi, og
- at laga yrkisútbúgvingarnar og skipanina av útbúgvingunum eftir egnum fortreytum í samsvari við avmarkaða tilfeingið.

Ein nevnd varð tilnevnd av landsstýriskvinnuni í mentamálum við umboðum frá avvarðandi pørtum á arbeiðsmarknaðinum, yrkisskúlunum og Mentamálaráðnum (tilsammans 10 limir). Eisini ein tilvísingarbólkur varð settur við umboðum frá avvarðandi pørtum á arbeiðsmarknaðinum, lærarafeløgum og

stovnum (tilsammans 19 umboðum), til at viðgera og gera viðmerkingar til tilmælini hjá nevndini.

Arbeiðið hjá endurskoðanarnevndini er nú liðugt, og fyri einum góðum mánaða síðan handaði nevndin mentamálaráðharranum eitt álit um endurskoðan av yrkisútbúgvingarskipanini. Fleiri tilmæli eru í álitinum, og kunnu burtur úr rúgvuni nevast næmingaætlan, kontaktlæraraskipan, førleikameting og -menning, og útbúgving fyri meistarar. Álitið kann takast niður á heimasíðuni www.yrkisdepilin.fo og verður hervið mælt øllum handverksmeistarum at lesa álitið og viðgera tað konstruktivt á røttum stað.

Luttøka á AMU-skeiðum aftur møgulig

Síðani komið varð eftir, at heimild ikki var at játta upptøku á AMU-skeiðum til tey, ið ikki hava "fast bopæl eller beskæftigelse i Danmark", hava m.a. føroyskir handverkarar formliga ikki havt atgongd til skeiðir o.l. í donsku AMU-skipanini.

Ivasamt hevur verið, hvat kundi gerast fyri at broyta hesa støðu og spurningar um hesi viðurskifti vórðu settir avvarandi ráðharrum bæði á Fólkingi og á Løgtingi. Úrslitið varð, at føroyski mentamálaráðharrin og danski kenslumálaráðharrin tóku málið upp, og funnu eina loysn, soleiðis at føroyingar frá 1. januar 2010 aftur finga formliga atgongd til skeið o.l. í AMU-skipanini. Í mun til fyrr, skulu føroyingar tó sjálvir rinda fyri sína luttøku.

Lærlingar rætt til ferðaendurgjald í skúlatíðarskeiðnum

Í Føroyum hava vit í høvuðsheitinum tvey sløg av ferðastuðli. Annar stuðulin verður veittur sambært lóg um lestrarstuðul og er til tey, ið ganga á ymiskum miðnámsskúlum o.l., og sum eisini hava rætt til lestrarstuðul. Hin stuðulin verður latin sambært lögtingslóg um stuðul til ferðaútreiðslur og verður veittur teimum, ið hava eina ferðaleið aftur og fram millum bústað og arbeiðspláss, ið er meir enn 15 kilometrar. Lærlingar fáa eisini henda stuðul ták ið teir eru í verkligari læru, men trupulleikin er tók, at TAKS ikki hevur vilja góðtikið, at lærlingar eisini hava rætt til henda stuðul ták tey taka ástøðiliga partin av læruni.

Fyri nøkrum árum síðani vóru tvey mál fyri í skattakærunevndini, sum snúðu seg um henda spurning. Annað málið varð viðvíkjandi einum handverkslærlingi í Eysturoynni og hitt var hjá einum sjúkrasystranæmingi, eisini í Eysturoynni. Skattakærunevndin kom til tvær ymiskar niðurstøður í hesum málum. Handverkslærlingurin fekk viðhald í, at hann hevði rætt til stuðul, meðan sjúkrasystranæmingurin ikki fekk viðhald. Munurin var, at handverkslærlingur hevði ein sáttmála við og fekk løn frá einum arbeiðsgevara, meðan sjúkrasystranæmingurin bert hevði avtalu við og fekk løn frá skúlanum.

Málið við sjúkrasystranæminginum endaði í Føroya Rætti. Eingin dómur varð sagdur í málinum, men undir dómsviðgerðini lat dómarnar partarnar skilja, at grundarlag ikki var fyri at víðka vanligu merkingina av einum "arbeiðsstaði" til eisini at fevna um eitt útbúgvingarstað, og tí hevði sjúkrasystranæmingurin ikki

rætt til ferðastuðul. Hetta "tilkendegivelse" frá dómáranum hefur TAKS síðani nýtt til eina praksisbroyting, har tey siga at heldur ikki handverkslærlingar hava rætt til ferðastuðul í skúlatíðarskeiðnum. Eftir okkara tykki er hetta ein praksisbroyting, sum er beinleiðis í stríð við ta avgerð, sum skattakærunevndin á sinni tók í málinum um handverkslærlingin úr Eysturoynni.

Tað nýggjasta í hesum málinum er, at ein handverkslærlingur úr Vágum kærdi eitt mál, sum var meinlíkt málinum hjá lærlinginum úr Eysturoynni. Kommunala Skattakærunevndin gav lærlinginum viðhald, og eftir at TAKS hevði kært málið víðari, staðfesti Skatta- og avgjaldskærunevndin avgerðina hjá kommunalu skattakærunevndini. Skatta- og avgjaldskærunevndin kom sostatt til somu niðurstøðu sum tá hon viðgjørði málið hjá lærlinginum úr Eysturoynni, og hetta merkir, at Skatta- og avgjaldskærunevndin metir handverkslærlingar hava rætt til ferðaendurgjald – eisini tá tey taka ástøðiliga partin av læruni. Hetta væl at merkja, um aðrar treytir fyri endurgjaldi eru loknar.

Áheitan um broyting í útbjóðingartreytum

Tað er ein afturvendandi trupulleiki, at ymisk viðurskifti í sambandi við útbjóðingar ikki eru nøktandi. Meistarafelagið frættir ofta als ikki um hesi viðurskifti, og ofta ikki fyrr enn so mikið seint, at felagi ikki fær ávirka hetta. Í teimum førum har felagið hevur fingið fráboðan frá limum ella á annan hátt hevur fingið kunnleika til ónøktandi útbjóðingartreytir, er hetta tikið upp við avvarandi útbjóðara. Royndirnar av hesum hava verið rímuligar, soleiðis at skilja, at vit í stóran mun hava fingið arbeiðsánarar til at broyta útbjóðingartreytirnar samsvarandi okkara tilmælum. Mál sum hesi er tí góð dømi um styrkina í, at vit eru saman í einum felag, ið kann røkja okkara áhugamál.

Dagliga virkseimið felagsins

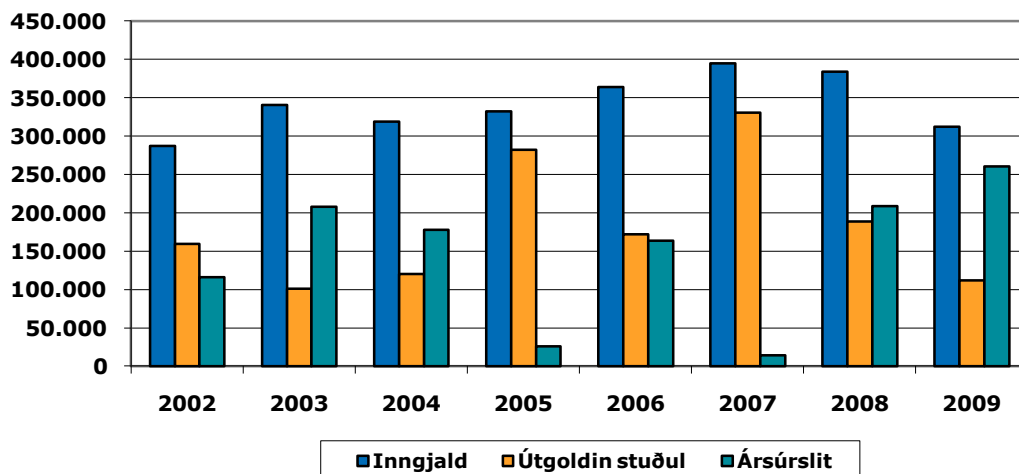
Umframt einstøku málini, ið eru lýst omanfyri, fær umsiting felagsins eisini regluliga fyrispurningar um ráðgeving av ymiskum slagi. Serliga er tað í sambandi við spurningar um útbjóðing, ABF, renturokning, trætumál við byggiharrar o.s.fr.

Eftirútbúgvingargrunnurinn "Vitan"

Hövuðsendamálið við grunninum "Vitan" er at fremja eftirútbúgving innan handverksvinnuna. Hetta verður gjørt við at veita fíggarligan stuðul til limirnar í feløgnum, ið ætla sær á eftirútbúgvingarskeið.

Bæði meistarar og sveinar gjalda til skipanina, ið verður umsitin av einari nevnd, ið Meistarafelagið og handverkarafeløgini velja.

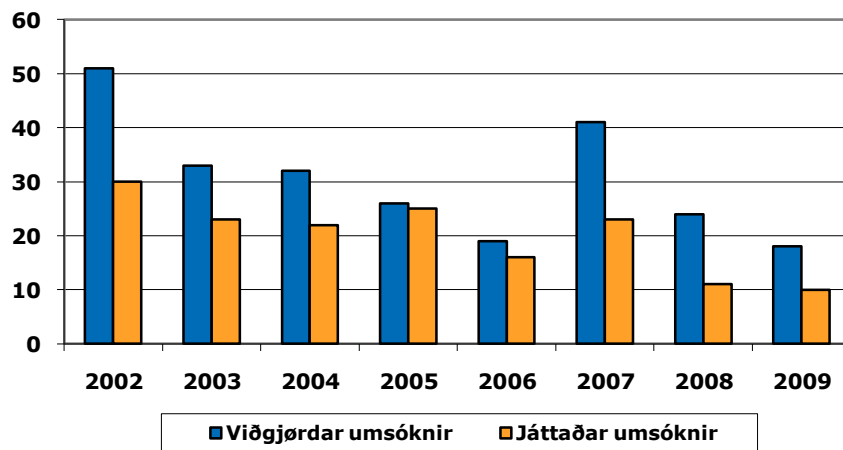
Inngjaldið til grunnin, sum kann veitast sum stuðul, liggur vanliga millum tkr. 300 og tkr. 350 um árið. Herumframt kann rentan av fænum eisini veitast úr grunninum. Útgjaldið úr grunninum er tó tengt at, hvussu nógvar umsóknir koma um stuðul, og hetta kann vera alt frá samlaða inngjaldinum niður til umleið tkr. 100. Hvussu henda gongdin hevur verið frá 2002 til 2009, sæst á mynd 9, sum eisini vísir úrslitið hjá grunninum.

- Mynd 9: Inngjald, útgjaldin stuðul og ársúrslit hjá Eftirútbúgvingargrunninum "Vitan"

Fæið í eftirútbúgvingargrunninum er nú munandi hækkað, tí tær umleið 3 mió.kr., sum vóru í Halgidagsgrunninum, eru nú fluttar í Vitan. Alt eftir, hvussu rentustøðið fer at vera framyvir, kemur hetta leysliga at merkja, at Vitan árliga fær møguleika at veita eini hundrað til tveyhundrað túsund krónur meira í stuðli. – Samlaða fæið í grunninum er nú umleið 5 mió.kr.

Seinastu árin hevur talið av umsóknum verið lutfallsliga lágt, óivað tí flest allar fyrirkur høvdu ríkiligt at gera. Sum tað sæst á mynd 10 hækkaði talið av umsóknum tó hækkað nakað í 2007, men í 2008 og 2009 er hetta fallið aftur. Í 2008 vórðu 24 umsóknir viðgjørðar, herav 11 vórðu játtaðar. Í 2009 vóru 18 umsóknir viðgjørðar, herav 10 vórðu játtaðar.

- Mynd 10: Tal av viðgjörðum og játtaðum umsóknum til Eftirútbúgvingargrunnin "Vitan".